

Panama lipu all sõitnud laeva uppumise ohvrid võivad seda laeva klassifitseerinud ja sertifitseerinud Itaalia organisatsioonide vastutuse tuvastamiseks esitada hagi Itaalia kohtutesse

Need organisatsioonid saavad tugineda kohtulikule puutumatusele üksnes siis, kui nende tegevus oli Panama riigi avaliku võimu väljendus

Euroopa Kohus leidis 7. mai 2020. aasta kohtuotsuses Rina (C-641/18) esiteks, et **kahju hüvitamise hagi, mis on esitatud eraõiguslike juriidiliste isikute vastu, kes kolmanda riigi nimel ja volituse alusel teostavad laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevust, kuulub määruse nr 44/2001¹ (edaspidi „Brüsseli I määrus“) artikli 1 lõike 1 tähenduses mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad“ alla ning sellest tulenevalt selle määruse kohaldamisalasse, kui seda tegevust ei teostata avaliku võimu volituste alusel liidu õiguse tähenduses.** Teiseks märkis kohus, et rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttega kohtuliku puutumatuse kohta ei ole vastuolus see, kui riigisisene kohus, kellele kohtuasi lahendamiseks esitati, rakendab nimetatud määruses ette nähtud kohtualluvust niisugust nõuet puudutavas vaidluses, kui see kohus tuvastab, et niisugused organisatsioonid ei ole teostanud avalikku võimu rahvusvahelise õiguse tähenduses.

2006. aastal uppus Punasel merel Panama Vabariigi lipu all sõitnud laev *Al Salam Boccaccio '98*, nõudes üle 1000 inimest. Uppumise ohvrite pereliikmed ja selle laevahuku üle elanud reisijad esitasid Tribunale di Genova (Genova kohus, Itaalia) hagi Rina SpA ja Ente Registro Italiano Navale (edaspidi koos „äriühingud Rina“) ehk uppunud laeva klassifikatsiooni- ja sertifitseerimistoiminguid teinud äriühingute vastu, mille asukoht on Genovas. Hagejad nõuavad hüvitist äriühingute Rina võimalikust tsiviilvastutusest tuleneva varalise ja mittevaralise kahju eest, väites, et nimetatud toimingud põhjustasid selle uppumise. Tuginedes kohtuliku puutumatuse põhimõttele, väitsid äriühingud Rina, et kohtuasi ei allu kohtule, kellele hagi esitati, kuna nende tehtud klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud olid tehtud Panama Vabariigi volituse alusel ja järelikult kujutavad need endast volitava välisriigi suveräänsete eelisõiguste väljendust. Kohus, kellele hagi esitati, ei olnud veendunud, et kohtuasi allub Itaalia kohtutele, ning seetõttu esitas ta eelotsuse küsimuse.

Esiteks analüüsis Euroopa kohus küsimust, kuidas tõlgendada Brüsseli I määruse artikli 1 lõike 1 tähenduses mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad“ Panama Vabariigi volituse alusel ja nimel äriühingute Rina poolt teostatud laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevuse seisukohast, et teha kindlaks, kas asi kuulub Itaalia kohtute alluvusse selle määruse artikli 2 lõike 1 alusel². Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et kuigi teatavad ametiasutuse ja eraõigusliku isiku vahelised vaidlused võivad kuuluda Brüsseli I määruse kohaldamisalasse, kui hagi puudutab tegevust, mis on teostatud ilma avaliku võimu kohustusi võtmata (*iure gestionis*), ei ole see nii, kui ametiasutus teostab avalikku võimu (*iure imperii*). Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et tähtsust ei ole sellel, et teatavad tegevused toimusid riigi volituse alusel: nimelt pelgalt fakt, et teatavad volitused olid delegeeritud avaliku võimu aktiga, ei tähenda, et neid volitusi oleks

¹ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42). Selles sättes on muu hulgas ette nähtud, et seda määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes.

² Selle sätte kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, põhimõtteliselt selle liikmesriigi kohtutesse, sõltumata nende kodakondsusest.

teostatud *iure imperii*. Sama kehtib ka asjaolu kohta, et kõnealused toimingud tehti Panama Vabariigi nimel ja huvides, kuna riigi nimel tegutsemine ei tähenda alati avaliku võimu teostamist. Lisaks ei ole asjaolu, et teatavad tegevused teenivad avalikke huve, iseenesest piisav selleks, et kvalifitseerida need tegevused teostatuks *iure imperii*. Euroopa Kohus toonitas seega, et **tegemaks kindlaks, kas põhikohtuasjas arutlusel olevad toimingud tehti avalikku võimu teostades, on asjakohane kriteerium niisuguse võimu kasutamine, mis ei jää eraõiguslike isikute vahelisi suhteid reguleerivate õigusnormide kohaldamisalasse.**

Sellel teemal märkis Euroopa Kohus, et klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud, mida äriühingud Rina tegid, seisnes ainult selles, et tuvastada kontrollitud laeva vastavus kohaldatavate aktidega kehtestatud nõuetele ning vastavuse tuvastamise korral anda välja vastavad tunnistused. Üksnes Panama Vabariigi ametivõimudel oli õigus kohaldatavaid tehnilisi nõudeid tõlgendada ja valida. On selge, et laeva ülevaatus klassifikatsiooni- ja sertifitseerimisühingu poolt võib vajaduse korral viia tunnistuse tühistamiseni nendele nõuetele mittevastavuse tõttu. Siiski ei tulene niisugune tühistamine nimetatud ühingute otsustuspädevusest, kuivõrd nad tegutsevad enne kindlaks määratud õiguslikus raamistikus. Kui laev ei tohi pärast tunnistuse tühistamist enam merd sõita, siis on selle põhjuseks sanktsioon, mis on seaduses ette nähtud. Euroopa Kohus tegi sellest järelduse, et **kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesandeks olevate kontrollimiste tulemusel ei selgu teisiti, ei saa äriühingute Rina tehtud klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoiminguid pidada tehtuks avaliku võimu teostamisel liidu õiguse tähenduses.**

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus mõju, mida Brüsseli I määruse kohaldatavuse seisukohast avaldab rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttest tulenev kohtuliku puutumatus erand. Euroopa Kohus märkis, et ta on juba otsustanud, et kehtiva rahvusvahelise tava kohaselt **ei ole riikide kohtulik puutumatus absoluutne**, kuid see on üldiselt tunnustatud, kui vaidlus puudutab suveräänsuse teostamist *iure imperii*. Seevastu **võib see olla välistatud juhul, kui hagi esitatakse toimingute suhtes, millega ei teostata avalikku võimu**. Üldjuhul ei tunnustata niisuguste eraõiguslike organisatsioonide nagu äriühingud Rina kohtulikku puutumatus seoses laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingutega, kui need toimingud ei ole tehtud *iure imperii* rahvusvahelise õiguse tähenduses. Seega järeldas Euroopa Kohus, et nimetatud põhimõte ei takista Brüsseli I määruse kohaldamist niisuguses vaidluses nagu põhikohtuasjas, kui asja menetlev kohus tuvastab, et kõnealused klassifitseerimis- ja sertifitseerimisorganisatsioonid ei teostanud avalikku võimu rahvusvahelise õiguse tähenduses.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127